
Nastavak diskriminacije pravosudnim sredstvima: logičke akrobacije i apsurdni drugostepene sudske odluke u predmetu Dvije škole pod jednim krovom

Aleksandra Ivanković-Tamamović

Kontinuitet privremenog rješenja

Koncept i praksa poznati pod nazivom “dvije škole pod jednim krovom”, po kojem u izvjesnim školama učenici različite nacionalnosti nastavu pohađaju u okviru formalno iste škole, ali prateći različite, nacionalne programe, pri tome koristeći različite prostorije, ponekad ulazeći u školu na različite ulaze ili čak i u različite zgrade, jedan je od paradoksa poslijeratnog bosanskohercegovačkog društva. Nastao kao privremeno rješenje usmjereno na omogućavanje jednakog tretmana djeci različitih nacionalnosti, u područjima u kojima je opstao koncept je odavno iz modela za lakšu integraciju prerastao u otvorenu segregaciju, pri čemu, naravno, najveću štetu trpe baš i upravo djeca koja u takve škole idu. Ograničeni na spoznaju samo jednog, sopstvenog identiteta, obeshrabreni ili čak spriječeni da upoznaju drugo i drugačije, sa drugog kraja školskog dvorišta, ulice ili grada, učenici ovih škola odrastaju u strahu od asimilacije, što u konačnici dovodi do razvoja individua koje se boje svijeta oko sebe, umjesto da u njemu žive u slobodi i da prosperiraju. Earl Warren, predsjednik Vrhovnog suda Sjedinjenih Američkih Država, još prije šezdeset godina, u čuvenoj presudi *Brown protiv Odbora obrazovanja*, kojom je ukinuto raso segregirano obrazovanje u SAD-u, kazao je: “U oblasti javnog obrazovanja nema mjesta za doktrinu ‘odvojeni ali ravnopravni’. Odvojeni obrazovni sistemi su u srži neravnopravni”.

Još 2003. godine Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju predvidio je administrativno objedinjavanje ovakvih škola, ali i deset godina nakon njegovog usvajanja, reforma predviđena ovim zakonom tek treba da se dogodi. U međuvremenu, ovaj fenomen su kritikovale i različite međunarodne instance, uključujući Komesara za ljudska prava Savjeta Evrope Tomasa Hamambergu, te Komitet Ujedinjenih nacija za eliminaciju svih oblika rasne diskriminacije. Ovaj komitet, koji predstavlja tijelo nadležno za nadzor nad implementacijom Konvencije Ujedinjenih nacija za eliminaciju svih oblika rasne diskriminacije, u avgustu 2009. godine pohvalio je način na koji su podijeljene škole ukinute u Distriktu Brčko, nakon čega je uveden jedinstven sistem obrazovanja za svu djecu u Distriktu. U septembru 2010. godine, Komitet je ocijenio da tamo gdje se i dalje praktikuje praksa “dvije škole pod jednim krovom, (to) predstavlja segregaciju u obrazovanju, koja podržava neintegraciju, nepovjerenje i strah od ‘drugoga’”, te preporučio da Bosna i Hercegovina, kako bi ispunila svoje međunarodne obaveze

iz Konvencije, napusti segregirani sistem monoetničkih škola i obezbijedi isti osnovni program po kojem će učiti sva djeca, a koji će promovisati i poštovati etničku različitost.

Segregacija djece u “dvjema školama pod jednim krovom” i danas se praktikuje u 34 škole u Srednjobosanskom, Hercegovačko-neretvanskom i Zeničko-dobojskom kantonu.

Promjenjiva sudbina kolektivne tužbe

Kako ni međunarodna kritika, a ni obaveza po domaćem zakonu, nije motivisala nadležne da konačno pristupe ukidanju segregatorske prakse, u februaru 2011. godine Udruženje građana “Vaša prava” je, djelujući u okviru antidiskriminacionog programa Fonda otvoreno društvo BiH, podnijelo kolektivnu tužbu protiv Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, Osnovne škole “Stolac” i Osnovne škole “Čapljina”, tražeći da sud utvrdi da praksa po kojoj se djeca bošnjačke i hrvatske nacionalnosti u ovim školama obrazuju po principu “dvije škole pod jednim krovom” predstavlja diskriminaciju. U maju 2012. godine Općinski sud u Mostaru, po sudiji Rabiji Tanović, donio je prvostepenu presudu kojom je ustanovljeno da su tuženi, organizujući nastavu na etničkom principu, vršili diskriminaciju nad učenicima navedenih škola. Tuženom ministarstvu je naloženo da do 1. septembra 2012. godine preduzme neophodne korake kako bi se organizovala jedinstvena nastava za svu djecu i prekinulo sa diskriminatornom praksom segregacije djece u školama.

Obrazloženje presude je jasno, dobro usmjereno i nedvosmisleno, tako da u konačnici korišćena argumentacija ne ostavlja dileme. Sud je postavio sva neophodna pitanja i na njih dao zadovoljavajuće odgovore, na kraju logično dovodeći presudu do zaključka da su tuženo ministarstvo, jednako kao i tužene škole, akteri, tačnije izvršiooci, dugogodišnje diskriminacije nad djecom, a na osnovu njihovog etničkog porijekla. Sud je našao da diskriminacija u ovom slučaju traje neprekidno od uvođenja prakse “dviju škola pod jednim krovom” pa do danas. Sud je, takođe, ustanovio da je nesporno da tuženi odvajaju djecu u školama isključivo na osnovu etničke pripadnosti. Kako je u takvim okolnostima na tuženima da pruže obrazloženje za različito postupanje, a kako tuženi nisu pružili niti jedan valjan dokaz kojim bi opravdali takvu praksu, sud je utvrdio da su počinili diskriminaciju.

No, ovu je presudu svojim rješenjem od 11. juna 2013. godine Kantonalni/Županijski sud u Mostaru poništio, a tužbu odbacio kao neblagovremenu. Rješenje je, međutim, sasvim konfuzno, loše argumentirano, dijelom nerazumljivo, te zasnovano na potpuno proizvoljnoj primjeni pravnih standarda u oblasti diskriminacije. U pravu, naime, ne može da važi maksima “komplikovnije je bolje”. Jedan od najkorisnijih savjeta koji sam dobila kao mladi pravnik (i za koji mislim da je apsolutno primjenjiv i u ovom slučaju) bio je – ako nešto možeš da obrazložiš na dva načina, uvijek izaberi onaj koji je jednostavniji, jer taj mora da je tačniji. Naime, nepotrebno komplikovanje je u većini slučajeva, zapravo, samo taktika maskiranja sopstvene nekompetentnosti ili, još gore, posljedica nastojanja da se prikriju pravi motivi koji stoje iza tako komplikovanog pravnog odgovora. Prvostepenu presudu Općinskog suda u Mostaru bilo je zadovoljstvo čitati, jer je bila veoma informativna, a, iako opširna, daleko je razumljivija od dosta kraćeg rješenja Kantonalnog suda, u kojem su argumenti prosto toliko zakomplikovani da je na kraju jasno jedino to da je tužba odbačena pravosnažnom odlukom.

Prije nego se upustio u razloge iz kojih tužbu valja odbaciti, Kantonalni sud je u kratkom “manifestu” otkrio pravu pozadinu takve odluke. Naime, Kantonalni sud vjeruje da roditelji djece koja idu u segregirane škole zapravo imaju pravo da djecu upisuju u takve škole, na neki način dajući na znanje da će, što se njih tiče, “dvije škole pod jednim krovom” biti prihvatljiva praksa dok god ima roditelja koji to žele. Nadalje, sud naglašava da udruženje “Vaša prava” tužbu podnosi samo u svoje ime, da njihov zahtjev nema uporište u roditeljskoj i učeničkoj populaciji, te da udruženje ne može da bude veći zaštitnik prava djece od samih njihovih roditelja. Ne libeći se da ode čak i dalje u eskponiranju stvarnih razloga za spornu odluku, Kantonalni sud je ustanovio da je problem “dviju škola pod jednim krovom” zapravo političke prirode, pa je, sve u istom duhu, našao da je tužbeni zahtjev nejasan i neizvršiv, te da “prevazilazi okvire tužbenog zahtjeva iz sudske nadležnosti i mora se riješiti na drugom (ne precizira se kojem, prim. aut.) nivou”.

U ovom dijelu kojim se promoviše ono što je u teoriji poznato kao dobrovoljni aparthejd, koji nije operativan i kao takav može da bude ignorisan u kontekstu same suštine drugostepene odluke, bitno je uočiti naznake koje Kantonalni sud daje za budućnost, uspije li se nekom sljedećom tužbom preći preko nepremostive prepreke zvane “rok” za sudsku zaštitu od diskriminacije.

Prije svega, Kantonalni sud na neki način nagovještava da politika i poštovanje zakona ne idu zajedno, te da šta god je predmet političke debate ne bi trebalo da se raspravlja pred sudovima dok god politika ne da svoju konačnu riječ o tome. Dakle, po toj logici, dok god političke strukture konačno ne provedu presudu Evropskog suda u predmetu Sejdić i Finci, Županijski sud nema namjeru da utvrđuje diskriminaciju ukoliko do njih dođe neka tužba u kojoj se tvrdi da su “ostali” diskriminirani u političkoj participaciji. Sudije Kantonalnog suda time sami sebe proglašavaju tehnološkim viškom, jer – šta će nam pravosuđe kad imamo “druge nivoe” rješavanja problema.

Ipak, kao da ovakav autogol pravosuđa nije dovoljan poraz sam po sebi, ono što je zapravo poražavajuće je fundamentalno nerazumijevanje koncepta “interesa djeteta” i obaveze koju država – u ovom slučaju personifikovana kroz Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona, 34 škole koje segregiraju djecu i, u konačnici, i kroz sam Kantonalni sud – ima prema svakom djetetu pod svojom nadležnošću. Na osnovu člana 3. Konvencije o pravima djeteta, Bosna i Hercegovina ima obavezu da obezbijedi odgovarajuću brigu o djeci i onda kada roditelji i staratelji to ne čine. Nažalost, Kantonalni sud smatra odluku roditelja da djecu upisuju u monoetničke škole razumnim aktom odgovornog roditeljstva. Praksu koju neki autori nazivaju zlostavljanjem Kantonalni sud smatra legitimnom roditeljskom brigom. Pristup obrazovanju koji su Komesar za ljudska prava Savjeta Evrope i UN-ov Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije ocijenili neprihvatljivim, Županijski sud odlučuje da zaštititi pod svaku cijenu. To je naročito zabrinjavajuće ako se zna da su sami učenici i nastavnici segregiranih škola često izražavali mišljenje da učenici različite nacionalnosti trebaju pohađati istu školu kako bi se kroz nastavni proces bolje upoznali sa kulturom, jezikom i tradicijom svih naroda koji žive u Bosni i Hercegovini, te kako bi se u samoj nastavi više trebao razvijati osjećaj pripadnosti Bosni i Hercegovini.

Županijski sud, dakle, ne shvata da izlaganje djece segregiranom obrazovanju nije akt odgovornog roditeljstva, niti je znak dobre brige države za svoje najmlađe. Naprotiv.

Ipak, unatoč navedenom i veoma indikativnom ekskursu o dobrovoljnom aparthejdu, važno je istaći da se sud nije upuštao u meritum spora, odnosno utvrđivanje postojanja ili nepostojanja diskriminacije u konkretnom slučaju, već je tužbu odbacio iz proceduralnih razloga. Stoga ćemo se u nastavku teksta fokusirati na argumente koje je sud ponudio u tom smislu.

Ključni problem: rokovi za sudsku zaštitu od diskriminacije

Za razliku od antidiskriminacionih propisa zemalja u okruženju, koji ne predviđaju rokove za podnošenje tužbe za zaštitu od diskriminacije, bosanskohercegovački Zakon o zabrani diskriminacije je odredio rok, i to, mora se priznati, prilično kratak: subjektivno tri mjeseca i objektivno godinu dana. Subjektivni rok je onaj koji se računa od dana saznanja za (u ovom slučaju) diskriminaciju. Na primjer, objavljen je konkurs za posao u kojem je jedan od uslova da, pored završenog pravnog fakulteta, kandidat ima zelene oči. Od dana kada sam konkurs pročitala imam tri mjeseca da podnesem tužbu protiv poslodavca budući da imam smeđe oči. Objektivni rok je, pak, vezan za samu činjenicu nastanka diskriminacije – u ovom slučaju, dan objavljivanja konkursa. Dakle, ako sam danas navedeni oglas pročitala u novinama starim dvije godine, objektivni rok za tužbu je istekao već prije godinu dana.

Tako se ti rokovi računaju kada je povreda jednokratna. Ali, postavlja se pitanje kako računati rokove ukoliko povreda prava traje godinama, pa čak i decenijama, kao što je to slučaj u našim “dvjema školama pod istim krovom”?

Općinski sud je u prvostepenom postupku pažljivo razmatrao pitanje blagovremenosti jer je pravilno shvatio da bi ovo pitanje moglo da bude od ključnog značaja u predmetu. Praksa “dvije škole pod jednim krovom” je, naime, uvedena godinama ranije, čak deset ili (u slučaju škole u Stocu) dvadeset godina prije same presude. Dakle, ako bi se usvojila interpretacija prema kojoj je diskriminacija počinjena samim osnivanjem škole, rok za antidiskriminacionu zaštitu je davno protekao. Pažljivo razmatrajući sve činjenice, prvostepeni sud se najprije osvrnuo na dan kada su tužene škole registrovane za vlastitu djelatnost, odnosno na dan kada su počele sa radom, te na dan osnivanja tužioca, kao trenutak kada je Udruženje građana “Vaša prava” moglo da sazna za diskriminaciju. No, ono što je naročito važno jeste da se sud posebno osvrnuo na činjenicu da, bez obzira na to kada je diskriminacija počela i kada je tužilac za nju saznao, ona i dalje traje, a djeca su kontinuirano izložena segregaciji u školama svaki put kada u školu uđu na ulaz ili u vrijeme rezervisano za njihovu etničku grupu.

I to je ono što je ključno u cijeloj ovoj priči i što je ključno i u prvostepenoj presudi. Općinski sud pravilno posmatra diskriminaciju kao ono što je u doktrini i praksi Evropskog suda za ljudska prava poznato kao trajna situacija (*continuing situation*). Ova doktrina ukratko znači da kad je nečije pravo ugroženo zakonskim aktom ili administrativnom praksom, ta se povreda odvija u kontinuumu, a rokovi ne počinju da teku dok god se takva situacija ne okonča. Iz tih razloga, dok takva situacija traje, zahtjev za zaštitu je u roku kad god da je podnesen.

Ono što je još zanimljivije jeste da Općinski sud čak nije morao ni da se poziva na praksu Evropskog suda iz prostog razloga što je određeni vid trajne situacije poznat i u domaćoj praksi, odnosno u pravnoj tradiciji bivše Jugoslavije. Naime, u posmatranju vremena kada rok počinje da teče, prvostepeni sud u predmetu Dvije škole pod jednim krovom se pozvao na praksu Okružnog suda u Novom Sadu, koji je sličnu situaciju razmatrao u vezi sa računanjem rokova kod trajnog smetanja posjeda. Situacija je sljedeća: neko vam je zaposjeo parcelu i ometa vam posjed dvadeset godina, a vi ste toga svjesni od prvog dana. Da li to znači da nakon dvadeset godina ne možete da pokrenete tužbu? Naravno da ne. O tom važnom pravnom pitanju pravilno je odlučio i Okružni sud u Novom Sadu još u predmetu iz 1969. godine, a prvostepeni sud u Mostaru pravilno je primijenio ovaj pristup i kod diskriminacije u predmetu Dvije škole pod jednim krovom. Zaključivši da tuženi djecu počinju diskriminirati prilikom upisa u prvi razred osnovne škole i nanovo ih diskriminiraju svakog septembra prilikom upisa u sljedeću školsku godinu, i ne samo tada, nego još i svakog dana tokom školske godine, sudija Tanović je lijepo istakla: “Bilo bi potpuno neshvatljivo i neprihvatljivo odbiti tužbeni zahtjev tužitelja zbog neblagovremenosti tužbe u situaciji kada ponašanje tuženih za koje tužitelj tvrdi da je diskriminacijsko još uvijek traje i nema nikakvih naznaka da tuženi uopšte razmišljaju da to stanje promijene.” Dalje, isti sud i isti sudija zaključuju da je “tužba podnesena blagovremeno i ne može postati neblagovremena sve dok se diskrimin[atorno] ponašanje ponavlja”.

Nakon što je na ovaj način utvrđeno da je tužba dozvoljena, sudija Tanović je napravila solidnu analizu međunarodnih standarda i pregled instanci u kojima su međunarodna tijela za zaštitu ljudskih prava, a sve u skladu sa međunarodnim konvencijama koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, te našla da je praksa “dvije škole pod jednim krovom” diskriminatorna, uz prigodno pozivanje na komparativnu sudsku praksu. Usput je sudija čak uspjela da eksponira i nedostatak elementarnog poznavanja situacije na terenu samog ministra i direktora tuženih škola. Tako direktorica Osnovne škole “Stolac” nije znala da li učenici dviju škola koriste veliki odmor u isto vrijeme, dok ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona nije znao reći koliko osnovnih škola djeluje na području općine Čapljina, niti koliko je učenika upisano u osnovne škole u Stocu, te da li su odjeljenja u ovim školama kombinovana. Direktor Osnovne škole “Čapljina” je, pak, izbjegavao da dâ odgovore na postavljena pitanja, mada ih je po “prirodi stvari mora[o]znati”.

Općinski sud u konačnici, sve i da je htio, nije mogao doći do zaključka drugačijeg od onoga do kojeg je došao.

Pravne akrobacije drugostepene odluke

Ipak, da se sve može kad se hoće, sasvim nam je plastično pokazao Kantonalni sud u drugostepenom postupku. U izgovoru za sudsku odluku, Kantonalni sud je secirao analizu blagovremenosti koju je ponudio prvostepeni sud, pa onda sve elemente koje je sudija Tanović lijepo i logično poslagala izmiješao, “razmazao” po papiru, te dodao, tu i tamo, poneki pokušaj pravnog argumenta.

Naime, Kantonalni sud polazi od istih premisa kao i Općinski sud – da su rokovi prekluzivni (odnosno, strogo određeni i ne mogu se produžavati), da je postojalo nekoliko momenata u

kojima se rok mogao početi računati i da postoji praksa Okružnog suda u Novom Sadu, koji je primijenio posebna pravila za računanje rokova kada situacija traje ili se ponavlja. I tu se sva sličnost u pravnoj argumentaciji završava.

Kantonalni sud prije svega nalazi da je odluka Općinskog suda kontradiktorna budući da je prvo utvrđeno da je tužba neblagovremena, da bi se poslije ispostavilo da ipak nije. Kantonalni sud, izgleda, ne shvata da je prvostepena odluka, u svrhu analize, ponudila više mogućih odgovora i onda argumentovano dovela do toga da je jedan od tih odgovora bio tačan i utemeljen u praksi, dok drugi nije. Budući da su tuženi istakli prigovor neblagovremenosti, sud je jednostavno ponudio kao mogućnost da bi usko tumačenje rokova moglo da dovede do zaključka da je tužba neblagovremena. I zatim je prvostepeni sud obrazložio zašto se zakon u tom pogledu ne može i ne smije usko tumačiti, te došao do zaključka koji je gore već opisan. Da biste dokazali pogrešnost određenog zaključka, treba eksponirati i način na koji se do tog zaključka došlo, te ukazati na nedosljednosti. U tome nema ništa kontradiktorno, osim, valjda, kada to sagledava Kantonalni/Županijski sud u Mostaru.

Pored toga, drugostepeni sud kaže da praksa Okružnog suda u Novom Sadu nije dobro tumačena u prvostepenoj presudi. Novosadski sud je našao da “ako se smetanje produžava, rok za podnošenje tužbe [...] se računa od prve radnje za koju je tužilac saznao, a ako se smetanje ponavlja, rok se računa od kada je tužilac saznao za svako novo smetanje. Kada postoji produženje, a kada ponavljanje smetanja faktičko je pitanje”. Prema shvatanju Kantonalnog suda, ako se radi o produženoj diskriminaciji – onda rok teče od dana saznanja za diskriminaciju, odnosno od dana kada su škole počele sa radom, a najkasnije od osnivanja udruženja “Vaša prava” u februaru 2009. godine, te je rok za tužbu istekao najkasnije u maju te godine. A ako se, pak, radi o ponavljanju diskriminacije, onda rok počinje da teče u septembru svake godine, “ako ne i prije, u vrijeme upisa”.

Prvostepeni sud je nastojao da dođe do zaključka koji je nesumnjivo logično i pravno utemeljen, te je ono što evropska doktrina zove trajnom situacijom posmatrao kao niz “ponovljenih povreda”, kako bi se u konačnici moglo smatrati da dok god takva situacija traje, rok zapravo ni ne počinje da teče. S druge strane, čini se da je drugostepeni sud odlučio da prvostepena odluka mora da se poništi i prije nego je i pročitao presudu i žalbe. No, kad ih je pročitao i vidio da je presudu moguće obarati jedino iz formalnih razloga – jer je prosto nemoguće u meritumu ne zaključiti da je do diskriminacije došlo – onda je Županijski/Kantonalni sud pristupio komplikovanju kako bi se prikrla besmislenost odluke. Tako se za početak došlo do zaključka da stanovište Općinskog suda nije ispravno, ali iz štuorog i konfuznog obrazloženja drugostepenog rješenja više nikome ne može biti jasno kada rok za podnošenje tužbe u konkretnom slučaju, zapravo, počinje da teče.

Istini za volju, uopšte nije jasno ni da li je Kantonalni sud na kraju odlučio o tom ključnom faktičkom pitanju – da li je povreda produžena ili ponovljena, te time nije ni odlučio da li je moguće da je u datim okolnostima došlo do trajne situacije. Nakon što je našao da je obrazloženje prvostepene odluke kontradiktorno i nerazumljivo, drugostepeni sud ocjenjuje, sada i sam kontradiktoran i nerazumljiv, da, mada je rok za podnošenje tužbe istekao po

proteku tri mjeseca od osnivanja tužioca, odnosno u maju 2009. godine, diskriminacija se ipak ne dešava svaki dan, nego samo 1. septembra, kada počinje nova školska godina. Kako ja shvatam pisanje Županijskog suda, dakle, jednom kada djeca u septembru krenu u školu, diskriminacija se jednokratno dešava za tu godinu i onda u mahu traje sve do završetka iste, mada se rok za tužbu računa od dana početka diskriminacije, tj. od 1. septembra, bez obzira na to što se zapravo završava u junu, sa završetkom školske godine. Ipak, moguće je, kaže Kantonalni sud, da ta situacija zapravo ne počinje ni 1. septembra, nego i “ranije, u vrijeme upisa” u školu, ma kad da se taj upis dešava.

To je dio drugostepene odluke u ovom predmetu u kojem stvari postaju krajnje konfuzne, te je jako teško dokučiti šta je Kantonalni sud, zapravo, htio da kaže. Čini se da bi se moglo zaključiti da, kada bi se pitalo sudije Kantonalnog suda u Mostaru – u kontekstu komparativnog prava – u slučaju npr. zabrane pripadnicima druge rase da koriste određena mjesta u gradskom prevozu – uzmemo li da rok teče od dana saznanja za povredu, on bi počinjao da teče danom rođenja tužioca, te bi isticao sa navršena tri mjeseca života konkretne osobe. Ili bi možda počeo da teče onda kada mali Afroamerikanac upita mamu zašto ne može da sjedi u praznom prednjem dijelu autobusa, nego mora da se gura u prepunom zadnjem, jer bi se, ipak, taj momenat mogao smatrati danom saznanja za diskriminaciju? U slučaju, pak, oduzimanja prava glasa ženama, taj rok bi počeo da teče opet po rođenju ili možda kad mladić rođen na isti dan ode da se upiše u birački spisak, u zavisnosti od toga u kojem bi momentu žrtva diskriminacije zaista mogla ili morala postati svjesna drugačijeg tretmana?

U oba ova primjera žrtva diskriminacije je doživotno izložena tome, ali je subjektivni rok za zaštitu, po tumačenju Kantonalnog suda, počeo da teče isključivo od dana saznanja za diskriminaciju. Uzmemo li u obzir i objektivni rok, svima bi za tužbu vjerovatno bilo kasno nakon prvog rođendana jer je zapravo to momenat kada je diskriminacija počela budući da je lično svojstvo na osnovu kojeg se vrši diskriminacija – boja kože, odnosno pol – ustanovljeno pri rođenju, a idemo li do kraja u primjeni apsurdna Županijskog suda na ovaj primjer, možda i ranije.

Pored toga, pitanje se postavlja, u ovom konkretnom slučaju, da li se upis u školu obavlja jednokratno, jednom za svih devet godina osnovnog obrazovanja ili se, tehnički posmatrano, učenici svake godine nanovo upisuju za sljedeću školsku godinu? Da li onda diskriminacija može da se utvrdi samo u odnosu na djecu koja su baš ovog 1. septembra upisana u prvi razred? Da li to znači da Evropski sud za ljudska prava, recimo, nije mogao da donese presudu u predmetu Sejdić i Finci izuzev ukoliko je predstavka ovom sudu podnesena šest mjeseci nakon raspisivanja izbora (jer je to rok za podnošenje predstavke Evropskom sudu) jer su dotična gospoda diskriminisana samo u vrijeme kada bi (odnosno, ne bi) mogli da se kandiduju za izbore? Ili možda šest mjeseci nakon stupanja Ustava Bosne i Hercegovine na snagu, jer su kao pismeni ljudi već tada svakako mogli saznati za različit tretman? Naravno, ne treba posebno naglašavati da to pitanje Evropski sud za ljudska prava u predmetu Sejdić i Finci uopšte nije ni razmatrao, vjerovatno našavši da je izlišno raspravljati o očiglednim stvarima.

Kantonalni sud dalje ističe da je upravo ovakvo računanje rokova “i logično jer, kada bi se u svako vrijeme mogla izvršavati jedna presuda ovakve vrste, onda bi se to negativno odrazilo na redovnu nastavu i ostvarenje usvojenih planova”. No, Kantonalni sud je pritom prigodno ignorisao činjenicu da je prvostepena presuda naložila upravo to da se neophodne mjere preduzmu do 1. septembra, dakle do početka školske godine. Dakle, prvostepeni sud je i polazio od toga da ovakva presuda ne može da se izvršava od danas do sutra. Ali od maja do septembra, to bi već moglo.

Od apsurdnog zaključka suda do nade

Naposljetku, u skladu sa rezonovanjem Kantonalnog suda, čini se da su onima koji bi željeli da utužuju praksu djelovanja “dvije škole pod jednim krovom” na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije ostavljene tri, jednako apsurdne, opcije.

Prvo se raspitajte kada to škole upisuju djecu, pa tužite u roku od tri mjeseca od upisa. Druga je opcija tužiti između 1. septembra i 1. decembra, dok je treća, za svaki slučaj, jednokratno osnovati udruženje građana koje bi podnijelo tužbu za diskriminaciju u roku od tri mjeseca od dana osnivanja kao perioda očekivanog saznanja novoosnovanog udruženja za diskriminatornu praksu “dviju škola pod jednim krovom”. Takvo udruženje bi svakako bilo dobro osnovati u okviru tri mjeseca od upisa djece u osnovnu školu, a idealno bi bilo i da je period između upisa u školu i 1. septembra kraći od tri mjeseca kako biste sa svih strana bili sigurni da je tužba blagovremena. Alternativa je da, jednostavno, podnesete tri tužbe. Naravno, ako tim tužbama ne pokrijete sve 34 škole sa istim krovom, ali drugačijim aršinima za drugačije učenike, onda bi sljedeće godine trebalo osnovati novo udruženje. U skladu s takvim rezonovanjem, za najviše 34 godine možemo imati čak 34 nova udruženja i možda čak i 34 diskriminatorne škole manje.

U svakom slučaju, ostavljajući ironiju po strani, ostaje nam nada da će Vrhovni sud Federacije po zahtjevu za reviziju udruženja “Vaša prava”, jednako kao i sudija Tanović, još lakše uspjeti da se odupre pritiscima društvenog konteksta i politike i da donese presudu kojom će potvrditi ono što je, uz neoborivu pravnu argumentaciju, istakao Općinski sud u prvostepenom postupku – da se “djeca u školu upisuju zavisno od svoje etničke pripadnosti”, te da tuženi kanton “nije pokušao dokazati legitimi cilj razdvajanja djece po etničkoj pripadnosti”, čime je došlo do povrede odredaba Ustava Bosne i Hercegovine, Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i Konvencije o pravima djeteta, kojima se garantuje pravo djece na obrazovanje bez diskriminacije.

Ne treba posebno isticati koliko je značajno da Vrhovni sud zauzme ispravan stav spram segregiranih škola, te da dâ valjan sudski epilog ovome problemu, bio on politički ili ne. Jer ako sud ne poštuje zakon i ako se pri odlučivanju ne rukovodi interesima djece, onda je uzaludno ostavljati rješavanje problema “dviju škola pod jednim krovom” za neki drugi nivo. Taj “drugi nivo” sasvim sigurno nema obavezu, a vjerovatno ni potrebno znanje da u obzir uzme dva ključna parametra – zakon i interes djece.

Naslov:

Nastavak diskriminacije pravosudnim sredstvima: logičke akrobacije i apsurdni drugostepene sudske odluke u predmetu Dvije škole pod jednim krovom

Autorica:

Aleksandra Ivanković-Tamamović

Izdavač:

Analitika – Centar za društvena istraživanja

Godina: 2013.

© Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana

Adresa izdavača:

Kaptol 5, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

info@analitika.ba

www.analitika.ba

Lektura:

Amela Šehović

Dizajn:

Branka Ilić

DTP:

Jasmin Leventić

O AUTORICI

Aleksandra Ivanković-Tamamović diplomirala je na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu i magistrirala pravo međunarodnih ljudskih prava na Univerzitetu u Oksfordu. Radila je u Centru za ljudska prava Univerziteta u Banjoj Luci, u Kancelariji Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini i Sekretarijatu Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu. Trenutno radi kao viši pravni savjetnik u Centru za zagovaranje prava lica sa mentalnim invaliditetom (Mental Disability Advocacy Center) u Budimpešti, gdje rukovodi strateškim parničanjem pred nacionalnim sudovima u brojnim evropskim državama, te zastupa stranke u postupcima pred Evropskim sudom za ljudska prava i drugim međunarodnim instancama.

Komentar je pripremljen u okviru Antidiskriminacijskog programa Fonda otvoreno društvo BiH, koji okuplja partnerske organizacije iz cijele Bosne i Hercegovine podijeljene u četiri tima posvećena ključnim aktivnostima u domenu borbe protiv diskriminacije: monitoring, dokumentiranje i izvještavanje, strateško parničanje, analiza politika, te zagovaranje. Više informacija o antidiskriminacijskom programu Fonda otvoreno društvo BiH možete pronaći na web stranici www.diskriminacija.ba.

Napomena:

Stavovi i mišljenja izneseni u ovoj publikaciji isključivo su stavovi i mišljenja autora i nužno ne odražavaju stavove i mišljenja Analitike – Centra za društvena istraživanja, niti donatora publikacije.

Analitika – Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija, koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na ukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

www.analitika.ba